

Zagyva és az 5-ös út közötti területen, a Tó-réttől délkeletre és a Fűz-Kút-Lapostól északnyugatra, egy kisebb dombon őskori és kora újkori kerámia került elő (3. lh.). Nagybárkány és Sámsonháza között a Kis-Zagyva nyugati partján kevés késő bronzkori (7. lh.) és egy őskori (8. lh.) cserepekkel jelzett lelőhelyet találtunk.

Munkatársak: Majcher Tamás, Paszternák István régészek, Balogh András pécsi, Nagy Andrea, Pesti Krisztina budapesti egyetemi hallgatók, valamint Nagy Imre, Semperger Zoltán, Nyikus Diána. A leletek a Kubinyi Ferenc Múzeumba kerültek.

VADAY ANDREA

189. Nagymágocs, Radványi-tanya

(Csongrád megye) B, Sza, A?

Távközlési torony építéséhez kértek engedélyt a Mágocs-ér egyik D-i irányú meanderének közepén lévő 1676 helyrajzi számú telken. A beruházó költségén végzett megelőző feltárás során a tervezett torony területén három szarmata kori telepobjektumra bukkantunk, a két kisebbiket teljes egészében feltártuk, ebből csak az egyik méhkas alakú mélyedt az altalajba.

A 3. számú szabálytalan alaprajzú gödörnek csak a Ny-i részét ástuk ki. Betöltődésük hamuval erősen kevert humusz, a 2. és a 3. számú objektumban paticsdarabok is szép számban előfordultak. A leletanyag a jelentős mennyiségű szürke, korongolt, finoman iszapolt anyagú, illetve kézzel formált, szemcsés iszapolt kerámia alapján a 4. század végére 5. század elejére tehető.

A két kisebb objektum betöltődésében három D-É-i tájolású gyermekcsontváz maradványait figyelhettük meg. Az egyiknek a koponyája mellől olyan kúpos testű, bronz fülbevaló került elő, amely felveti annak lehetőségét, hogy a vázakat az avar korra keltezzük.

Említést kell még tennünk egy magányosan előkerült középső bronzkori bögréről is.

SZABÓ JÁNOS JÓZSEF

190. Nagyrozvagy, Nyílás-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, Sza

2001. március 12-én terepbejárást végeztünk a Sárospatak és Ricse között tervezett távközlési kábel nyomvonal mentén. A kábel közvetlenül a két települést összekötő út mentén halad, részben az út menti árok szélén, részben szántóföldön.

A Nyílás-dűlőben nagy leletsűrűséggel őskori, valamint császárkori leletekkel jelzett lelőhelyet regisztráltunk, amely 321 m hosszan nyúlt el a nyomvonalon.

Munkatársak: Hellebrandt Magdolna, S. Koós Judit, Lovász Emese, Patay Róbert, Bánfalvy Ferenc, Kozmáné Bányi Judit, Tóth Edina, Nagy S. József.

PUSZTAI TAMÁS

191. Nagytarcsa, Malomárok fölötti dűlő

(MRT 13/3. k. 18/14. lh.)

(Pest megye) B, N, A

2001 tavaszán terepbejárást végeztünk az M0 autópályának a Szilas-patak és a Pécelen keresztül futó vasútvonal közti szakaszán. A Szilas-patak mellett a 14. sz. lelőhelyen a bejárást a gazos, elhanyagolt területek, a friss gyepfeltörések nehezítették. Csak kevés bronzkori, népvándorlás kori és avar kerámiát gyűjtöttünk, ami településre utal.

A leletek a váci Tragor Ignác Múzeumba kerültek.

Munkatársak: Maróti Éva, Kővári Klára.

TARI EDIT

192. Nemesvámos, Baláca

(Veszprém megye) Ő, Ró, N, Kö

Az elnyert minisztériumi támogatás (1 millió Ft) és a múzeumi önrész összegéből 2001. szeptember 3-án megkezdtük a balácai római kori villa ez évi feltáró munkáit. A XVII. épületnél folytattuk a munkát. Itt lehetőségünk nyílt újabb szelvények nyitására a XVII. épület felett és nem kellett a ki- és visszatarakokkal pénzt és időt veszítenünk. Az ásatás és a téliesítési munkák 2001. október 5-ig tartottak. Az előkerült leletanyag tisztítása, elsődleges kezelése október 31-ig tartott a balácai helyszínen, és itt kezdődött meg a leletanyag leltárkönyvbe vezetett (elsődleges és egyben végleges!) és számítógépes nyilvántartása is. A hagyományos nyilvántartással 5143 db leletet tudunk beletárolni a veszprémi Lackó Dezső Múzeum gyűjteménybe (2001.2.1–9.120.).

Miután a georadar felmérések a XVII. épület elmúlt években ismert falaitól K-re és É-ra is falindikációkat mutattak, és még nem ismertük az épület kiterjedését sem, célszerű volt ezeken az oldalakon szelvényeket nyitnunk. Összesen 6 db 5×5 m-es alapterületű szelvényt nyitottunk meg, amelyekben először el kellett bontanunk az újkori rétegeket, majd a középkori rátelepedés meglehetősen vastag emlékéanyagát. Az így megtalált római kori omladék alatt jelentkezett a XVII. épület. É-on nagy valószínűséggel megtaláltuk az épület É-i zárófalát, K-en viszont ezt nem mondhatjuk el.

25/R. szelvény: A bolygatott és az omladékrétegek alatt jelentkezett a szelvény legfontosabb leletgyűjtése, egy karó- és sövényfonású, tapasztott falú kora római ház, vagy karám(?) egy része. A lemélyítéssel őskori réteget értünk el.

37/R. szelvény: A dokumentálás után elszedett többszörös omladék alatt végül kibontakozott egy téglából falazott római kori vízelvezető-csatorna. Teljes feltárására nem kerülhetett sor.

49/R. szelvény: A szelvény omladékrétegébe ásva egy bolygatott és egy kevésbé bolygatott gyermekcsontváz került elő. Utóbbinak három kis gyöngy melléklete volt.

61/R. szelvény: A szelvény legérdekesebb jelensége egy vájattal osztott köves felület volt.

73/P. szelvény: A szelvényt különböző korú bolygatások, beásások és égett felületek tarkították. Ezek nagy része középkori eredetű volt, a kibontakozó cölöplyukak egy része azonban római kori lehet.

73/N. szelvény: Ebben a szelvényben megtalált ÉNy-i falsarokban, nagy valószínűséggel, az épület ÉNy-i sarkát sejthetjük. A falak mélyen alapozottak, a hozzájuk tartozó szinteket a középkorban kemencékkel és tüzelőhelyekkel megbolygatták. A fal É-i oldalán (megközelítőleg É-i!) kibontakozó cölöp- és karólyukak késő római, népvándorlás kori illetve kora középkori eredetűek lehetnek.

A feltárás ez évi befejezése után a szelvényekben a feltárt szintekre fóliát terítettünk, majd a szétfagyás megakadályozására a szelvényeket rézsúzva, földdel takartuk. Az előző években georadarral kutatott területhez hasonló nagyságban 2001-ben is a XVII. épület kiterjedésének illetve további épületek meghatározására georadar méréseket végeztünk az OTKA pályázat terhére október folyamán.

PALÁGYI SYLVIA

193. Nógrád, Várhegy

(Nógrád megye) Kk

2001. május 28-tól június 1-ig folytatódott a nógrádi vár falainak konzerválása. Dokumentációt készítettem a részlegesen már helyreállított, az Új bástyát a feljárt felől számított egykori második kő várkapuval összekötő fal K-i oldaláról. A falat egy periódusban, helyben öntött technikával készültnek találtam. Jelenlegi állapotban csupán csak É-i végének felső szakaszán látható kiromlás tekinthető értékelhető építészeti részletként. Feltehetően a fal alsó, helyreállított szakaszán, valamint a párhuzamos falon tapasztalható boltozat indításokból következtethető kapuépítmény felső szintjének fedéséhez tartozó szerkezet lenyomata lehet. Mivel a kiromlásban egyértelműen boltozatindításra utaló részlet nem maradt fenn, elképzelhető faszerkezet is.

Dokumentáció készült az ÉK-i köríves alaprajzú ágyúóréses toronyhoz DK-i irányból csatlakozó falról. E várfal középső szakasza föld alatt volt, ezért itt régészeti feltárás vált szükségessé. 1×2 m-es szondával vizsgáltuk a fal alapozását is, az altalajt és az alapozás alját azonban – omlásveszély miatt – nem értük el. E várfal 183–187 cm széles, egyrétegű, a megfigyelt mélységig egy periódusban épült, bár építési fázisok elkülöníthetők. A feltárt szakasz középső részén a fal külső síkja a legkésőbbi külső járószint alattig lepusztult, belső síkja 1,5–2 m magasságig áll. Az alapozási kiugrás felett kívülről durva homokos, sóderes réteget töltöttek a fal mellé. Ez alatt több réteget sikerült megfigyelni, az előkerült leletanyag alapján a fal feltehetően kora újkori, a 16. század közepe után, de a 17. század második fele előtt épülhetett. A fal belső oldalához a 17. század közepére–második felére jellemző leletanyagot tartalmazó ágyúdomb támaszkodik. Csekély mennyi-

ségű leletanyag, közte bekarcolt díszű csontlap (amulett?) került elő.

Konzulens: Majcher Tamás.

TOMKA GÁBOR

194. Nyíregyháza, Pazonyi út

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

A Shell-benzinkút tervezett helyének régészeti kutatása a területtel közvetlenül határos Tesco áruház helyén folytatott leletmentés miatt vált szükségessé. Ugyanis ott az építkezésre igénybe vett területen korábban késő bronzkori, császár kori és Árpád-kori településnyomokat tártunk fel.

A Shell-benzinkút tervezett építése jóval kisebb területen valósult meg, azonban a környékről, távolabbi utcákból is korábban már ismert és regisztrált leletekről már tudtunk.

A feltárás 2001 áprilisában két hetet vett igénybe, ennek során a várható késő bronzkori település gödrei, egy igen széles és mély árok került elő.

A bronzkori árkot egy sokkal keskenyebb és sekélyebb árok vágta át, amelyből leletanyag nem került elő. A Tesco területének feltárása során az ehhez hasonló árokból Árpád-kori kerámia került elő. A teljes terület összefüggő geodéziai felmérése lehetővé teszi az egyes árok összetartozásának és rendszerének megállapítását.

Az ásatáson részt vett Istvánovits Eszter régész, Botz Péter ásatási technikus és Mester Andrea gyűjteménykezelő.

KURUCZ KATALIN

195. Nyírkársz, Vár

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Á

A Jósa András által leírt Gara-halom méretei alapján pontosan megegyezik az általunk feltárt várral.⁴ Az 1894-ben feltárt honfoglalás kori sír helyét a várdomb É-i felén véltük felfedezni. A plató pereménél kezdődő széles, és a betemetett árokig húzódó teknőszerűen elkeskenyedő – az amúgy szabályosan ívelődő várdomb rézsűjének vonalát megtörő – bemélyedést bolygatott jelenségeként határoztuk meg. A vár többi részén hasonló jelenséget nem tapasztaltunk. Jósa András 1898. évi ásatási árkára a 3. számú kutatóárkunkkal a külső sánctető területén sikerült rábukkannunk.

Mindezek alapján úgy véljük, hogy a várat valamilyenkor a 13. század végén, de inkább a 14. század első negyedében hagyták el. Erőszakos rombolásra, vagy menekülésszerű elhagyásra utaló nyomokra nem bukkanunk – a kevés leletanyag is inkább a vár használatának tervszerű elhagyására utal. Sokkal nehezebb helyzet-

4 JÓSA ANDRÁS: A Szabolcs megyei őshalmok kérdéséhez. In: Jósa András régészeti, múzeumi vonatkozású cikkei. Szerk. CSALLÁNY DEZSŐ. Nyíregyháza, 1968. 25–44.